

ЧЛАНОВИМА РАДНЕ ГРУПЕ ЗА ИЗРАДУ СТРАТЕГИЈЕ РАЗВОЈА ЕНЕРГЕТИКЕ
ЧЛАНОВИМА СТРУЧНОГ ТИМА ЕЛЕКТРОТЕХНИЧКОГ ИНСТИТУТА „НИКОЛА ТЕСЛА“
ЧЛАНОВИМА СТРУЧНОГ ТИМА РУДАРСКО-ГЕОЛОШКОГ ФАКУЛТЕТА

24. 07. 2021.

Поштовани,

у оквиру овог дописа достављене су начелне сугестије везане за Стратегију развоја енергетике. Верујем да први следећи састанак одржан уживо може бити прилика да се размотри њихова прихватљивост и примењивост, и спреман сам да помогнем у организацији таквог састанка.

1. Време потребно за развој и консолидацију енергетских технологија, животни век инсталисаних капацитета и динамика са којом се одлуке о српској енергетици рефлектују на привреду, становништво и животну средину указују на потребу да одговарајућа стратегија развоја обухвати не мање од три наредне деценије.
2. У погледу технологија потврђених у пракси и консолидованих извора, стратегија би требало да пружи јасан прорачун на бази проверених података. У погледу технологија и извора са којима још увек нема довољно искуства у експлоатацији, стратегија може дати само оквирне процене.
3. Сталан и релативно брз развој технологија ствара потребу да се елементи стратегије благовремено ажурирају у складу са новим искуствима и сазнањима, што је предвиђено и изменама одговарајућег Закона. Ажурирање би требало да спроведе тим стручњака који је радио на припреми Стратегије. Наиме, континуалан рад тима подразумева праћење планираног и оствареног, разматрање главних узрока уочених одступања, као и корекције саме стратегије у складу са технолошким напретком и потврдом нових технологија у пракси.
4. Ради континуалног рада на унапређењу стратегије и ради неопходног вертикалног повезивања, ангажованом тиму домаћих стручњака треба пружити могућност да настави рад без већих измена у саставу. Референце истраживача ИНТ су добра препорука за рад у поменутом тиму, као и квалификације истраживача РГФ, Института техничких наука и стручњака из електропривреде, са универзитета и из других института. Некадашњем Савету ЕПС-а дугујемо данашњу сигурност снабдевања и доступност енергије, што указује на суштински значај укључивања домаће струке у спровођење анализа и доношење одлука о српској енергетици. Од користи је размотрити место и улогу института Хрвоје Пожар и Јожеф Штефан, који обављају функцију националних института за енергетику и активно утичу на доношења квалитетних одлука о енергетици у Хрватској и Словенији.
5. Неопходно је начинити објективну, неутралну и свеобухватну анализу до сада разматраних извора и технологија као и нових извора чија се примена очекује током наредних деценија. Ради очувања доступности и сигурности снабдевања, неопходно је проучити њихова техничка својства, финансијске параметре и утицај на животну средину. Да би се избегла увозна зависност и њене последице, динамику увођења заменских извора треба одредити тако да се пре тога искористе сопствени ресурси и производни капацитети. Требало би избећи увећане трошкове и ризике ослањања на нова решења која су још увек у фази развоја и консолидације. На бази прикупљених података потребно је одредити оптималну промену удела одабраних извора у бруто производњи електричне енергије током наредних деценија.
6. Сагледавајући досадашњи ток енергетске транзиције у земљама ЕУ и земљама региона, требало би проучити кумулативне ефекте транзиционих процеса, анализирати ефекте које је

имала примена иницијатива и регулативе ЕУ, као и разлоге који су утицали да бројне одлуке и технологије дају исходе који нису у складу са очекивањима. Одговарајућа анализа би помогла да Србија избегне понављање истих или сличних грешака.

7. За сваки од разматраних сценарија транзиције, потребно је одредити укупну цену транзиције, конкретно, све инвестиције и оперативне трошкове које иницијално носе државна и приватна енергетска предузећа, а који се доцније, увећани за профит, преливају на становништво и привреду. Имајући у виду околност да све трошкове на крају носе купци, неопходно је раздвојити инвестиције, оперативне трошкове и ризике за сваки од сценарија и предложити оптимални транзициони процес са свим неопходним елементима.
8. Имајући у виду снажан интерес значајног броја земаља ЕУ за градњу или увећање капацитета нуклеарних електрана, неопходно је, поред осталог, размотрити и опцију увођења нуклеарне енергетике.
9. Технологија нових извора још увек није консолидована, и зато је од великог значаја унапређење традиционалних извора електричне енергије применом савремених и у пракси проверених решења, како би се смањили трошкови њиховог коришћења све до консолидације заменских извора чија техничка и финансијска својства тек треба довести на стабилан и прихватљив ниво. Ради илустрације, подаци међународне агенције за енергију (iea.org¹) за 2020. указују да је средња вредност LCOE за ТЕ на угаљ са ултра-суперкритичном технологијом (каква је Мицубиши/Хитачи, примењена у ТЕ Дателн код Дортмунда) мања од LCOE за ветроелектране на мору, и поред уважавања такси које се примењују на емисије CO₂, и које оптерећују цену електричне енергије из термоелектрана на угаљ.
10. У свим разматрањима треба сагледати значајан раст потрошње услед декарбонизације која се спроводи кроз електрификацију, због увећања удела електричних возила, замене фосилних горива, као и раста енергетске цене дигитализације и увећања интернет саобраћаја. У исто време, очекује се пад производње ЕЕ из фосилних горива, као и умерен пад производње у хидроелектранама услед промене режима падавина.
11. Стратегија би требало да предвиди развој енергетике, доношење одговарајућих одлука и планирање коришћења примарних извора енергије, производних и људских потенцијала у складу са интересима српског друштва, чему треба подредити и све односе, иницијативе и обавезе на међународном плану. Ослањање на инвестиције, савете и препоруке са стране, на увоз опреме која би се могла произвести у Србији и на ангажовања људских ресурса држава кредитора не води ка остварењу дугорочног интереса српског друштва. Потребно је ангажовати квалификоване представнике српске науке и струке и све друге, чији би интегритет гарантовао остваривање интереса српског друштва, уз стављање свих партикуларних интереса у други план. Уз напоре да се обнови вертикална повезаност сектора, већи ослонац на сопствене капацитете је најбољи начин да се оствари дугорочно одржив развој српске енергетике.

С поштовањем,

Слободан Н. Вукосавић

¹ <https://www.iea.org/articles/levelised-cost-of-electricity-calculator>